

איש כל הישר בעיניו

Everyman, What is Right in His Eyes

(1) דברים יב, א-כח

(א) אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-
 הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה: (ב) אַבְדָּ תֵּאבְדוּן אֶת-כָּל-הַמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר עֲבַדוּ-שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם
 יֹדְשִׁים אֹתָם אֶת-אֱלֹהֵיהֶם עַל-הַהָרִים הַרְּמִים וְעַל-הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל-עֵץ רַעֲנָן: (ג) וּנְתַצְתֶּם אֶת-מִזְבְּחֹתָם
 וְשִׁפְרַתְּם אֶת-מִצְבְּתָם וְאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאַבְדֹתֶם אֶת-שְׁמֵם מִן-הַמָּקוֹם
 הַהוּא: (ד) לֹא-תַעֲשׂוּן כִּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם: (ה) כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לָשׂוּם
 אֶת-שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנֹו תִדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: (ו) וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וּזְבִיחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרֵיכֶם וְאֵת
 תְּרוּמַת יִדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקִרְכֶם וְצֹאנֵיכֶם: (ז) וְאֶכְלֹתֶם-שָׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם בְּכָל-
 מְשַׁלַּח יְדְכֶם אֹתָם וּבְתֵיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָךְ ה' אֱלֹהֵיךָ: (ח) **לֹא תַעֲשׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל-**
הַיִּשָּׂר בְּעֵינָיו: (ט) כִּי לֹא-בָאתֶם עַד-עַתָּה אֶל-הַמְּנוּחָה וְאֶל-הַנַּחְלָה אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ: (י) וְעִבְרַתֶם
 אֶת-הַיַּרְדֵּן וְיִשְׁבַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֵיכֶם מְנַחֵל אֶתְכֶם וְהִנִּיחַ לָכֶם מִכָּל-אִיְבֵיכֶם מִסְבִּיב וְיִשְׁבַתֶם-
 בְּטוֹחַ: (יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשִׁפְן שְׂמוֹ שָׁם שָׁמָּה תִבְיֹאוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה
 אֶתְכֶם עֹלֹתֵיכֶם וּזְבִיחֵיכֶם מַעֲשֵׂרֵיכֶם וְתִרְמַת יִדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ לַה': (יב) וּשְׂמַחְתֶּם
 לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֹתָם וּבְנִיכֶם וּבְנִיתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לֹו חֶלֶק וְנַחְלָה
 אֶתְכֶם: (יג) הַשְּׁמֹר לָךְ פֶּךְ-תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ בְּכָל-מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: (יד) כִּי אִם-בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' בְּאַחַד
 שְׁבִטֵיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה: (טו) רַק בְּכָל-אוֹת נַפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאֶכְלַת בָּשָׂר
 כִּבְרַפְתָּ ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֵיךָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּעֲבִי וְכֹאִיל: ... (כו) רַק קֹדֶשֶׁיךָ אֲשֶׁר-
 יִהְיוּ לָךְ וְנִדְרֵיךָ תִשָּׂא וּבָאתָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה': (כז) וְעֲשִׂיתָ עֲלֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל-מִזְבֵּחַ ה'
 אֱלֹהֵיךָ וְדָם-זְבִיחֶיךָ יִשְׁפַךְ עַל-מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֵיךָ וְהַבָּשָׂר תֹאכַל: (כח) שְׂמֹר וּשְׂמַעְתָּ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבְנֵיךָ אַחֲרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיִּשָּׂר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֵיךָ:

(2) ספרי דברים פרשת ראה פסקא טה

איש כל הישר בעיניו, כל שנידר ונידב קרב בבמת יחיד, וכל שאין נידר ונידב אין קרב בבמת יחיד,
 רבי שמעון אומר היום אנו מקריבים חטאות ואשמות משנבוא לארץ אין אנו מקריבים חטאות ואשמות

(3) מדרש אגדה (בובר) דברים פרשת ראה פרק יב סימן ח

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. אמר להם משה כשאתם נכנסים לארץ לא יאסרו עליכם הבמות
 מלהקריב עליהם כשם שאסורות היום, כמו שנאמר איש איש [מבית ישראל] אשר ישחט וגו' ואל פתח אהל מועד
 לא הביאו וגו', אחר שתכנסו לארץ תוכלו לעשות איש הישר בעיניו כל זמן שיהיו מותרות לכם הבמות:

(4) פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת ראה דף יח עמוד ב

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. הכליל גם משה עצמו בכלל ישראל ומה היו עושין מטלטלין המשכן אמר להן משה לישראל משנבוא לארץ אין אנו מטלטלין את המשכן. איש כל הישר. מלמד שהיחיד היה מקריב בבמה ואין הצבור מקריב בבמה. כל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד רבי שמעון אומר היום אנו מקריבים חטאות ואשמות. משנבוא לארץ אין אנו מקריבין חטאות ואשמות בבמה. ד"א לא תעשון וגו'. לא תעזבו נפשכם אחר שתבואו לארץ מלחוג בבית ה' ושלא תתנו מעשרות ותרומות ובכורות. ככל אשר אנחנו עושים פה במדבר כי אין לנו ארץ עתה כי אנחנו באנו אל המנוחה ואל הנחלה. וזה שאמר לא תעשון כמו שאמר לעשות את יום השבת. העזיבה יקרא עשייה. והכניס הנביא עצמו עמהם ואמר אנחנו כמו שאמר דניאל חטאנו ועינו. ואמר איש כל הישר בעיניו כלומר לא תהיו איש כל הישר בעיניו יעשה בעת שתבואו בארץ אלא עשו התורה והמצוות. כי לא יכשר לאמר לאותו הדור שהיו עומדים לפני משה רבינו כי אתם עושים הישר בעיניכם. כי הוא היה מנהיג להם בתורה ובמצוות אלא הוא זמן השופטים שנאמר בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה:

(5) רש"י דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ח

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' - מוסב למעלה על כי אתם עוברים את הירדן וגו' כשתעברו את הירדן מיד מותרים אתם להקריב בבמה, כל ארבע עשרה שנה של כבוש וחלוק, ובבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות, אבל בבמה אין קרב אלא הנידר והנידב. וזהו איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בבמה:

(6) רשב"ם דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ח

איש כל הישר בעיניו - בכל מקום שאנו חונים שם במדבר אנו מקריבים במשכן המיטלטל ממקום למקום:

(7) אבן עזרא דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ח

ואתם לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה - בעבור שהיו נוסעים ממסע אל מסע, ויש מי שיקריב עולה במסע שירצה אחר מות אהרן, ויש מי שיתן בכור צאנו, ויש מי שלא יתן, כי המצוה תלויה בארץ, ואין זאת דעתי, רק טעמו שלא היו כולם יראי השם. ובעבור שאמר אנחנו, הנה שם מצות רבות בעולות תלויות בארץ, כי כן כתוב:

(8) רמב"ן דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ח

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום - אמר רבי אברהם בדרך הפשט, כי פירשו בו בעבור שהיו נוסעים ממסע אל מסע ויקריב עולה במסע שירצה, ויש מי שיתן בכור צאנו ויש מי שלא יתן, כי המצוה תלויה בארץ, ואין זאת דעתי, רק טעמו שלא היו כולם יראי השם, ובעבור שאמר "אנחנו", כי מצות רבות בעולות תלויות בארץ, זה לשונו. ואינו נכון, שאין מדרך הפרשה שידבר בתוכחות, ויאמר להם עתה שאינם עושים מצות השם ואיש כל הישר בעיניו יעשה. ואיך יאמר משה רבינו אנחנו עושים בעבירות, חלילה, אבל היה ראוי שיאמר לא תעשו ככל אשר עשיתם עד היום איש כל הישר בעיניו. ומה טעם לכלול עם העבירות המצוות התלויות בארץ: אבל פירוש הכתוב, כי ישראל נצטוו במדבר לזבוח כל בקרם וצאנם שלמים לפני המשכן (ויקרא יז ג - ו), אבל באיזה מקום שיהיה המשכן יעשה אותם, ואם לא ירצה לאכול שור ושה לא יתחייב להביא קרבן כלל. וגם כן אינו חייב להביא בכורות ולא מעשר בהמה ומעשר שני. והנה לא יביא בחיוב למשכן כלל, ואפילו ברגלים לא נתחייב לבא שם. וכן אחרי זריקת הדם והקטר החלב בשלמים יאכל אותם במדבר בכל מקום שירצה, כי לא נתן בהם הכתוב מחיצה אבל אוכלים אותם במחנה וחוץ למחנה. והנה אין להם בכל ענין הקרבנות חובה, רק איש כל הישר בעיניו יעשה, על כן צוה בכאן כי אחרי המנוחה והנחלה לא יעשו כן, אבל יבואו בחובה למקום ידוע ומיוחד נבחר מהשם ויביאו שם הזבחים והמעשרות והבכורות ויאכלום שם במחיצה לפני השם. ומה שאמרו רבותינו (ספרי טז) בדבר הנידר והנדב [שקרב בבמה ושאין נידר ונדב] שאינו קרב בבמה, מדרש מיתור המקרא, כמו שהוא מפורש בפרק בתרא דזבחים (ק"ז ב):

(9) פירוש ר"י בכור שור דברים יב, ח

איש כל הישר בעיניו שאין אתם צריכים להפריש תרומות ומעשרות, ולא לעלות לרגל, ולא להביא קרבניכם ונדריכם ונדבותיכם, אלא למשכן שהוא סמוך לכם. ורבותינו פירשו על היתר הבמות שהותרו כל י"ד שכיבשו ושחילקו, שלא היו מקריבים אלא נדרים ונדבות שישר בעיניהם להקריב, ולא חטאות ואשמות שהם חובות. והכי קאמר: לא תעשו חטאות ואשמות כאשר אנו עושים פה.

איש הישר בעיניו לעשות במה בראש גגו, שהרי במדבר נאסרו הבמות.

(10) שופטים יז, ו

בַּיָּמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

(11) שופטים יח, א

בַּיָּמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבַיָּמִים הָהֵם שָׁבַט הַדָּנִי מִבְּקִשְׁלוֹ נִחְלָה לְשָׁבֶת בְּלֹא־נִפְלָה לוֹ עַד־הַיּוֹם הַהוּא...

(12) שופטים יט, א

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וּמֶלֶךְ אִין בְּיִשְׂרָאֵל וַיְהִי אִישׁ לוֹי גֵר בְּיַרְדֵּן הַרְאֲפָרַיִם וַיִּקַּח־לוֹ אִשָּׁה פִּלְגֶשׁ מִבֵּית לָחֵם יְהוּדָה:

(13) שופטים כא, כה

בַּיָּמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

(14) דברים יז, ח-יג

(ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נָגַע לְנָגַע דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעְרֶיךָ וּקְמַת וְעֲלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: (ט) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם וּדְרָשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: (י) וְעֲשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִזְרֹךְ: (יא) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִזְרֹךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל: (יב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶל הַכֹּהֵן הַעֹמֵד לְשֵׁרֵת שֵׁם אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמַת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל: (יג) וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא יִזְדוֹן עוֹד:

(15) מלכים א טו, ד-יא

(ד) כִּי לְמַעַן דָּוִד נָתַן ה' אֱלֹהָיו לוֹ גֵּיד בִּירוּשָׁלַם לְהַקִּים אֶת־בְּנוֹ אַחֲרָיו וְלַהַעֲמִיד אֶת־ירוּשָׁלַם: (ה) אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד אֶת־הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו ה' וְלֹא־סָר מִכָּל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו רַק בַּדָּבָר אֲוִדְיָה הַחֲתָנִי: (ו) וּמִלְחָמָה הִיתָה בֵּין־דָּחְבָּעִם וּבֵין יָרְבֵּעַם כָּל־יְמֵי חַיָּיו: (ז) וְיִתֵּר דְּבָרֵי אַבְיָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הַלְוִאִים כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה וּמִלְחָמָה הִיתָה בֵּין אַבְיָם וּבֵין יָרְבֵּעַם: (ח) וַיִּשְׁכַּב אַבְיָם עִם־אִבְתָּיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד וּמֶלֶךְ אֶסָא בָּנוּ תַחְתָּיו: (ט) וּבִשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרְבֵּעַם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ אֶסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה: (י) וְאֲרָבָעִים וְאַחַת שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אָמוֹ מַעֲכָה בַת־אֲבִישָׁלוֹם: (יא) וַיַּעַשׂ אֶסָא הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו ה' כְּדוֹד אָבִיו: